
MKJHT
VÉLEMÉNYEK A KATONAI JOG VILÁGÁBÓL
2018/4.

Budapest
2018
Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság
ISSN 2416-1365

A KATONAI SZOLGÁLATI FEGYELMI JOG FŐBB VONÁSAI^{1/}

Szerző: Dr. Kassai László nyá. honvéd ezredes

A tanulmány megírását kiváltó alapvető tényezők

Az utóbbi években több kísérletet tettem arra, hogy a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény /a továbbiakban: Szolgálati Törvény/ Fegyelmi felelősség és méltatlanság című XIII. fejezetében a katonai szolgálati viszonyból eredő katonai szolgálati fegyelmi felelősség főbb törvényi fogyatékoságaira, illetve az azon alapuló néhány szerző téves álláspontjára felhívjam a figyelmet. Most, évek múltán is meg kell állapítanom, hogy észrevételeim süket fülekre találtak, mind a jogászság, mind a katonai tudósok, de még a katonai elit részéről is. Véleményem szerint ez a csökönyös hallgatás még a mesterségbeliek részéről is érdektelenséget, egyfajta elutasítást és a jogi tények hiányos ismeretét mutatja.

Mint a katonai szolgálati fegyelmi joggal évtizedek óta foglalkozó és a törvény eredeti szövegének 1996-ban történt megfogalmazásában résztvevő, bátran kijelenthetem, hogy a szóban forgó XIII. fejezet alapvetően téves általános jogelméleti felfogása, illetve egyéb hiányossága miatt nem felel meg a katonai szolgálati fegyelmi felelősség általános társadalmi rendeltetésének és a katonai szolgálati rend és fegyelem védelmére irányuló követelményeknek. A törvényalkotó – a miniszteri előterjesztésre hagyatkozva – tévesen ítélte meg a katonai szolgálati fegyelmi felelősség alapját képező intézményesített jogi tényeket, jogviszonyokat és a szabályozás rendjét. Ezek a – későbbiek során részletesen érintett – tárgyi tévedések sajnos torzítva mutatják be a törvényalkotó gondolkodását és értékelését a katonai szolgálati fegyelmi felelősségről.

Mindezen indítékok figyelembevételével a jelen tanulmányomban foglalkozni kívánok a fegyelmi jog általános és különös forrásával, a katonai szolgálati fegyelmi jog fogalmával és tárgyával, a katonai szolgálati jogviszony és a szolgálati fegyelem összefüggéseivel, a katonák általános szolgálati kötelezettségeivel, a katonai szolgálati fegyelmi felelősség törvényi szabályozásának fogyatékoságaival, a katonai szolgálati fegyelmi vétség fogalmával és tényállási elemeivel, illetve annak a bűncselekményektől és a szabálysértésektől való elhatárolódásával, valamint a fejezetet érintő néhány elméleti kérdéssel.

A FEGYELMI JOGRÓL ÁLTALÁBAN

A fegyelmi jog általános és különös forrása

Ha a fegyelmi jog forrását elméleti síkon vizsgáljuk, akkor meg kell állapítanunk, hogy az lényegében minden fegyelmi jogi intézményre kiterjedő általános fogalom, mivel a fegyelmi jog legfőbb, legáltalánosabb jegyeit választja el az egyedi, valamely önállóan létező fegyelmi jogtól. **Az államhatalom – így a magyar állam is – azon túl, hogy megállapítja a büntető^{/2/} és szabálysértési^{/3/} stb. felelősséget, lényegében szűkebb körben – számos állami intézményben, a közigazgatásban, vagy egyéb közcélú szervezetekben stb. – meghatározza az ott foglalkoztatottak fegyelmi felelősségét és a fegyelmi hatalommal felruházottak azon jogát, hogy a szabályok ellen vétőket fegyelmi büntetésben részesítsék. Lényegében ezen tények azok, amelyek meghatározzák a fegyelmi jog általános forrását.**

Az előző, elméleti megalapozásnak is szánt tényekkel szoros összefüggésben, az alapvető jogelvekbe ágyazva, szót kell ejtenem arról, hogy **az állam egyes közfeladatokat ellátó intézmények alkalmazottjai számára – a közszolgálat általános rendjének védelme érdekében – sajátos tevékenységük jellegének és tartalmának figyelembevételével egyedi fegyelmi felelősségi rendszert alakított ki.** Ezek sorából, csupán példaként kívánok néhányat megnevezni. Nevezetesen: -az országgyűlési képviselők, -a kormánytisztviselők, -az ügyvédek, -a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetek hivatásos állománya, valamint -a honvédség hivatásos és szerződéses állományának fegyelmi felelőssége stb.^{/4/} **Ezen utóbbi intézmény nevesítésével, lényegében el is érkeztünk a katonai szolgálati fegyelmi felelősség megtárgyalásához.**

A törvényalkotó – figyelemmel a katonai tevékenység sajátos jellegére és az állam által támasztott követelményekre – az általános jogelveknek megfelelően a Szolgálati Törvény XIII. fejezetében és a kapcsolatos végrehajtási rendeletben leírtak szerint döntötte el, illetve határozta meg, hogy a Magyar Honvédség keretében milyen jellegű és terjedelmű fegyelmi jog gyakorolható. **Tehát ezen – az általános forráshoz képest egyedinek tekinthető – szabályok képezik a katonai szolgálati fegyelmi jog forrását.** Ha a Szolgálati Törvény XIII. fejeztében foglaltakat vizsgáljuk, akkor a katonáknak az állam egységes jogi felelősségi rendszerében az állami szolgálat fegyelmi felelősségének egy teljesen önálló, elkülönült és egységes rendszerbe foglalt formáját ismerhetjük fel, melynek alapvető forrása az államhatalomban keresendő.^{/5/}

Feltétlen indokolnom kell – legalább a szakma számára –, hogy miért foglalkoztam ilyen részletességgel a fegyelmi jog általános és különös forrásával. Okot a Honvédségi Szemle 2016. évi 5. számában, „Az állomány tagjának fegyelmi felelőssége” című írásban találtam.^{6/} A szakmabeli szerző írásában a fegyelmi jog forrásaként – minden differenciálás nélkül – a Szolgálati Szabályzatot és az új életpálya követelményeit jelölte meg. Úgy gondolom, hogy a szerzőnek ezen álláspontja – a fegyelmi jogot illetően – minden elméleti alapot nélkülöz.

A katonai szolgálati fegyelmi jog fogalma és tárgya

Az alcímben szereplő gondolataim kifejtését azzal kell kezdenem, hogy a **Szolgálati Törvény** – a korábban jelzett XIII. fejezete és a végrehajtási rendelete – **egyrészt olyan szakjog anyag, amely a katonai szolgálati viszonyal és tevékenységgel összefüggő fegyelmi felelősségi viszonyokat rendezi.** Átfogóan és rendszerbe foglalva, felismerhető módon határozza meg a katonai szolgálati fegyelmi jognak, mint sajátos /sui generis/ szakjog anyagnak legfőbb ismertető jegyeit. **Másrészt egyértelműen meghatározza a katonai szolgálati fegyelmi jog tárgyát is, amely nem más, mint a katonai szolgálati viszonyból származó fegyelmi felelősség.**

Az előzőekkel szoros összefüggésben – a történelmi hűség kedvéért – kívánom megjegyezni, hogy a katonai szolgálat jogi szabályozása jóval megelőzte az egyéb munkaviszonyok és fegyelmi felelősségi rendszerek szabályozását, így a katonák fegyelmi felelősségének intézménye is igen hosszú múltra tekint vissza. Ez az intézmény az államok, illetőleg a hadseregek többségénél alapvető céljukat tekintve azonos módon, de a részleteket illetően kisebb-nagyobb eltérésekkel funkcionál. **Történelmi tény, hogy a katonai szolgálati fegyelmi jog – számos ellentétes törekvések és hatások ellenére – az állam igényének megfelelően megőrizte önállóságát és szükségszerű elkülönültségét.** Így sem a múltban, sem a jelenben nem olvadt be az általános fegyelmi jogba, mint az a más állami szolgálatok esetében megfigyelhető. Megítélésem szerint, amíg a hadsereg és annak jellegéből eredő szolgálati viszonyok léteznek, addig a katonai szolgálati fegyelmi jog objektíve sem olvasztható be az általános fegyelmi jog keretébe. A jogtudomány neves hazai művelői – minden bizonnyal ismeretek hiányában – az állami szolgálat taglalása során még utalásként sem tesznek említést az állami szolgálat ezen sajátos fegyelmi felelősségi intézményéről. Így az intézmény továbbfejlesztésével, szerepének és jelentőségének megfelelő funkcionáltatásával a Honvédség keretei között kell foglalkozni.

A katonai szolgálati fegyelmi felelősség tárgyalását azzal kell kezdenem, hogy maga a felelősség szó jelentése általában arra utal, hogy minden katona

magatartásának, cselekedeteinek és mulasztásainak következményeit viselni köteles, illetve azokért helyt kell állnia. Mint ismeretes a katonák felelőssége – a Honvédség feladat- és működési rendjében – egységes rendszert alkot. Mindenek előtt, mint alapvető felelősségi forma, az erkölcsi és jogi felelősség jelentkezik. Mivel jelen írásom tárgya elsősorban a jogi felelősséghez kapcsolódik, meg kell említenem a legismertebb jogi felelősségi formákat, nevezetesen a büntetőjogi, - a szabálysértési, - a polgári jogi, - és a fegyelmi jogi felelősséget.

A katonai szolgálati fegyelmi felelősség – jogi értelemben a büntetőjogi felelősséghez képest – olyan kisebb súlyú kötelességszegés, amely jogellenes, és amelyet jogszabály szankcióval fenyeget, azaz megtorlását előírja vagy lehetővé teszi. Tehát jogi felelősségről csak akkor beszélhetünk, ha a Honvédség tevékenységét, működését és a katonai szolgálati rendtartást meghatározó jogszabályok, rendelkezései előírják, hogy milyen kötelezettséget kell a katonának teljesíteni és kötelezettségszegés esetén milyen szankciót kell, vagy lehet az elkövetővel szemben alkalmazni. Ez a jogi értelemben felfogott katonai szolgálati fegyelmi felelősség lényegében a fegyelmi eljárás keretében történő felelősségre vonásban érvényesül.

Tanulmányozva a vonatkozó irodalmakat, törvénytárakat megállapítottam, hogy a középkor hadseregeinél – így Magyarországon is – egyrészt a XIX. század elejéig a fegyelmi- és a bírói büntető hatalom együttesen, összefonódva érvényesültek, másrészt a korai középkorban a katonai élet belső szabályai, így a fegyelmi vonatkozású rendelkezések gyakran nem lettek írásba foglalva, a szabályok főleg a szokásjog, illetve a vezérek felelőssége alapján érvényesült.

Anélkül, hogy a magyar hadsereg történetében folyamatos állandóságot és jelenlétet mutató katonai szolgálati fegyelmi felelősséget rögzítő törvényeket és szabályzatokat itt és most egyenként felsorolnám, **vizsgálódásom során megállapítottam, hogy a hadsereg szolgálati rendjének és fegyelmének fenntartása, illetve az eredményes katonai tevékenység biztosítása érdekében a mindenkor állami hatalom intézményesítette a katonai szolgálati fegyelmi felelősséget.**

A katonai szolgálati fegyelmi felelősség intézménye egyike – ha nem is az egyedüli – azoknak az eszközöknek, amelyekkel a parancsnokok a hadsereg társadalmi rendeltetéséből adódó követelményeket megvalósítják. Ez az intézmény a szolgálati rendet és a katonai fegyelmet biztosító, valamint a katonák nevelését szolgáló eszközök sorában – társadalmi funkciójánál fogva – fontos szerepet tölt be. **A fegyelmi felelősségre vonási lehetőség a puszta létevel, alkalmazásának kilátásba helyezésével számottevő mértékben motiválja a katonák magatartását és éppen ezen keresztül válik alkalmassá**

a Honvédség szolgálati rendjére veszélyes és káros magatartások megelőzésére.

A katonai szolgálati fegyelemi felelősség intézményének **alapvető társadalmi funkciója az, hogy mindenkor biztosítsa a szolgálati rend védelmét, az elkövetők nevelését, valamint a katonai közösségek visszatartását a jogellenes magatartásoktól.** Ez az intézmény funkciójának természetesen csak akkor tud eleget tenni, ha ténylegesen a rendeltetésének megfelelően működik. **Éppen a kiemelt társadalmi funkciója alapján tölt be nélkülözhetetlen és egyben fontos, kiemelt szerepet a katonai tevékenység és nevelés egységes rendszerében.**

A katonai szolgálati fegyelemi felelősség intézményének eredményes funkcionáltatása – éppen a katonai szolgálat állami jellege és a fegyelmezés által védendő jogtárgy miatt – ösztársadalmi érdek, ezért meg kell akadályozni annak minden fajta inflálódását, aminek számtalan jelével lehet találkozni. Ennek egyik példája a vétkesség törvényi használatának mellőzése, valamint az egyes fegyelemi vétségeket sok helyen informálisan, rossz értelemben felfogott nevelési jellegű beszélgetésekkel, figyelmeztetésekkel – szankciók nélkül – a fegyelemi eljáráson kívül rendezik.

A KATONAI SZOLGÁLATI VISZONYBÓL SZÁRMAZÓ FEGYELMI FELELŐSSÉG

A katonai szolgálati fegyelemi felelősség, mint másodlagos jogviszony

A jogi felelősség minden esetben valamilyen jogi kötelezettség megszegése esetén keletkezik. **Ebből következik, hogy minden felelősség másodlagos jogviszony, illetve az elsődleges jogviszonyból származó kötelezettség megszegéséből származik.** Következésképpen a felelősségi jogviszony célja éppen az említett és az alapul szolgáló elsődleges jogviszony zavartalanságának biztosítása.^{7/} **Azok a katonai kötelezettségek, amelyeknek megszegése a jogi felelősséget életre hívják, nem mások, mint a katonai szolgálat teljesítésének a fegyelem és a rend megtartásának kötelezettsége.**

A katonai szolgálat teljesítésének, a fegyelem és a rend megtartásának kötelezettsége a katonai szolgálati jogviszonyból származik. A Szolgálati Törvény szerint ez „A szolgálati viszony az állam és az állomány tagja /a továbbiban együtt: felek/ között szolgálatteljesítés céljából létesített különleges közszolgálati jogviszony, amely alapján a közszférában megvalósuló foglalkoztatási jogviszonyokkal szükségszerűen együtt járó kötelezettségeken és jogosultságokon túlmenően, mindkét felet a szolgálatteljesítéssel összefüggő többletkötelezettségek terhelik, és jogosultságok illetik meg.”^{8/} A katonai szolgálati viszony tartalmát pedig alapvetően a katonai szolgálat fegyelmezett

teljesítése adja, amelynek általános és részletes követelményeit jogszabályok, belső rendelkezések és az előjárók rendelkezései határozzák meg. Ezek zavartalan teljesítését, végrehajtását biztosítja a felelősségi jogviszony.

A katonák általános szolgálati kötelezettségei

Ha a fent leírtakat közelebbről is megvizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a katonai szolgálattal járó kötelezettségek részletes felsorolása itt és most széleskörű differenciáltságuk miatt szinte lehetetlen, de egyszersmind céltalan is lenne. Mint ismeretes a magyar állam a katonai szolgálatot teljesítő katonától a katonai tevékenységnek megfelelő, annak eredményes végrehajtását biztosító **számos sajátos és általános politikai, akarat, jellembeli, fizikai tulajdonságokat és magatartást követel meg.**^{9/} A katona számára általánosan és keretszerűen meghatározott kötelezettségeket, – figyelemmel a vonatkozó rendelkezések tartalmára, jellegére és területeire – nagyon vázlatosan a következők szerint csoportosíthatók:

1. Az állam a katona számára elsősorban alapvető kötelezettségként **a honvédelem nemzeti ügyének a szolgálati kötelezettség teljesítésének, megfelelő tántoríthatatlan, elkötelezett hűséget jelöli meg.** Ennek a rendíthetetlen hűséggel való szolgálati feladat teljesítésének a próbája végső soron, a katona testi épségének veszélyeztetése és életének feláldozása is lehet.

2. A katona számára másik követelményként, az állam a **hivatáshoz méltó, példamutató magatartást határozott meg.** Ez az általánosság szintjén megjelölt magatartási szabály több irányú részleteket tartalmazó – egyben kötelező – sajátos magatartási szabályokat foglal magában. Így különösen azt, hogy a katona legyen tudatában a társadalomban elfoglalt helyével, a szolgálattal járó felelősségével, tanúsítson szilárd meggyőződést arra vonatkozóan, hogy igaz ügyet szolgál, a katonai feladatok végrehajtásában legyen kezdeményező és szolgáljon mintaképül bajtársai számára is.

3. **Az állam bátor helytállást is követel a katonától.** Az általános emberi bátorság keretében kialakult és a történelem során formálódó bátorságról, mint sajátos katonai erényről kell felvetnem néhány gondolatot. Ugyanis a katonai élet- és tevékenység – mind a kiképzés, mind a tényleges harci körülmények között – megköveteli a katonától, hogy kötelességének teljesítésében tanúsítson bátor és azzal szorosán összefüggő merész, kitaró és áldozatkész magatartást.

4. Az állam kiemelten nevesített magatartási követelmények között továbbá **magas fokú készenlétet és fegyelmet követel a katonától.** Ezen

elvárással összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a Honvédség – rendeltetésszerű feladatainak végrehajtásához szükséges – egységes készenléti és szolgálati rendszert tart fenn.^{10/} Az állam által támasztott készenléti követelmény – megítélésem szerint – nem csupán az azonnali cselekvésre, bevetésre, beavatkozásra kész mérhető állapotot jelent, hanem a katona felkészültségének, erkölcsének, fegyelmének, fizikai állapotának naprakészen tartását is. Lényegében – figyelemmel az előzőekre is – ezek összessége fejezi ki a jelzett magas fokú készenléti állapotot.

Az állam elvárja a katonától, hogy **legyen fegyelmezett**, mindenkor tartsa be a jogszabályokat, a honvédség belső rendelkezéseit és engedelmeskedjék előljárójának. A katona fegyelmezettsége – mint korábban már említettem – jelenti a fegyelmet tükröző normákhoz való pozitív viszonyt, ami az aktivitással párosuló tudatosságban és önkéntességben jut kifejezésre.

5. Az előzőekben vázolt szolgálati kötelezettségeken túl a katona számára – az általánosság szintjén nevesíthető – számos kötelezettség adódik. Ezek sorából, jelentőségük szerint a következőket kívánom részletezni:

a/ A katona a felkészülés időszakában sajátítsa el, gyakorolja be a harcban végrehajtandó tevékenységét, a harcban küzdjön bátran és állhatatosan, az ellenséggel soha a legkisebb egyetértést se alakítson ki, harcban vagy más veszélyes helyzetben parancs nélkül ne hagyja el helyét, harcban harcképességének birtokában az ellenségnek nem adhatja meg magát.^{11/} A fegyveres harcnak ugyanis mindig szükségszerű velejárója volt és maradt a harcban álló katonák közötti kemény és éles életre-halálra menő küzdelem.

b/ Az államnak fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy a sajátos katonai tevékenység természetéből és a Honvédség biztonságának megőrzésére irányuló törekvéséből fakadóan, elvárja a katonától, hogy legyen **éber**^{12/}, **titoktartó** és ebből az állami kötelezettségből eredően tanúsítson **megközelíthetetlen és káros befolyástól mentes magatartást**.

c/ **A katona fokozott gondossággal és ésszerű takarékoszággal bánjon a köztulajdonnal**, minden törvényes eszközzel akadályozza meg annak károsodását és pazarlását.^{13/} Ez a kötelezettség kiterjed a haditechnikai eszközök és fegyverek, lőszer megővésére, illetve biztonságos őrzésére is.

d/ A Szolgálati Szabályzat^{14/} részletesen foglalkozik a **szolgálati érintkezés, az alakosság és a katonai udvariassági szabályok** meghatározásával. Ezek a magatartási kötelezettségek alapvetően a katonák

egymás közötti viselkedési szabályait tartalmazzák. Ilyenek a megszólítás, a jelentkezés, az üdvözlés, a tiszteletadás, a magatartási formák különböző esetei, az öltözködés stb. Ezek ugyan külsődleges megnyilvánulásokban öltenek testet, mégis kifejezik az előljárók, a bajtársak iránti tiszteletet és megbecsülést, a jóindulatot, a szolgálatkészséget és az előzékenységet.

e/ Az állam elvárja a katonától a **bajtársias magatartást**^{/15/}, **akarati és jellembeli tulajdonságainak fejlesztését**. A bajtársiasság a katonák érdekközösségén alapszik és a kölcsönös segítségnyújtásban, szolidaritásban, tiszteletben, a bizalomban, rokonszenvben jut kifejezésre. A katonák egymás közti viszonyában a bajtársiasságnak különösen a harci feladatok megoldásában és nehéz helyzetekben van nagy jelentősége. Ezért emeli az állam a szükségszerű igény szintjére a bajtársiasság erősítését.

A közös katonai tevékenység és cselekvés kölcsönös koordinálásának, szükségszerű igényének megfelelően a történelem során a katonák körében kialakulnak olyan tulajdonságok, amelyen az egész magatartásukat és személyiségüket is jellemzik. Ilyen – a korábban már említett – **hősiesség, a bátorság, határozottság, igényesség, követelménytámasztás, becsületesség, igazmondás, önbizalom, figyelmesség és szerénység, az önmérséklet, a fesztelenség, magabiztos fellépés, valamint a vállalt kötelezettségek teljesítése** stb. Ezek az értékek egyrészt a társadalom, másrészt az állam által is elismerést nyertek, tradíciókká váltak és a katonai magatartáshoz szorosan kötődtek. A katonai szabályzatokban is, mint elérendő célok, jelentkeznek.

f/ A Szolgálati Szabályzat előírja, hogy a **katona állandóan fejlessze fizikai erőnlétét és állóképességét**, viselje el a katonai szolgálat fáradalmait és nehézségeit, feladatainak teljesítése során ne kímélje erejét.^{/16/}

g/ Feltétlen említést kell tennem a **parancsnokok /előljárók/ sajátos kötelelességeiről**. Ugyanis a szolgálati személyek sorában kiemelt szerepük és jelentőségük van a katonai szervezetek élén álló parancsnokoknak, akik gyakorolják a szervezetre ruházott összes jogosítványokat.

h/ Végül a katona általános szolgálati kötelezettségén túl szólnom kell a Szolgálati Szabályzat 12. pontjáról, amely **az egyes katonák részletes kötelezettségeit, feladatait meghatározó rendelkezéseket sorolja fel**.

Lényegében ezek azok a vázlatosan felsorolt kötelezettségek, amelyek a katonát szolgálati jogviszonya alapján terhelik, illetőleg a fegyelmi felelősség alapjául szolgálnak. A szolgálati viszonyból származó kötelezettségek megszegéséért a katona attól függően, hogy magatartása milyen súlyú, illetve jellegű megítélés alá esik, különböző felelősséggel tartozik. Nevezetesen a

normákat súlyosabban sértő cselekmények a büntetőjogi, a kisebb súlyúak pedig fegyelmi, vagy szabálysértési stb. felelősség körébe tartoznak.

A katonák szolgálati fegyelmi felelősségének terjedelme és sajátosságai

A fegyelmi felelősség nem más, mint a katonai szolgálati viszonyból származó köteleességek megszegéséért való helytállás, amely alapjául szolgál a fegyelmi szankciók alkalmazásának, illetve azok kilátásba helyezésének. **A katonák szolgálati fegyelmi felelőssége fokozottabb mértékű, mint más állampolgároké.** Ez abból ered, hogy a katonai élet jogi normái meglehetősen széles körűek és bennük a katona magatartásával szembeni követelmények két irányban is jelentkezhetnek: **egyrészt** a minden állampolgárra egyaránt vonatkozó normák, **másrészt** a katonai élet sajátos normái szerint. A katonák a katonai életviszonyok sajátosságaiból adódó olyan magatartásokért is felelősséggel tartoznak, amelyek megtartása a polgári lakosság számára egyáltalán nem kötelező, vagy az elvárt norma megsértése esetleg csak erkölcsi rosszallást válthat ki.

A katonával szembeni társadalmi elvárások, követelmények fokozottabbak, ezért velük szemben a jogi felelősség is szigorúbb abban a vonatkozásban, hogy mint említettük, kiterjed olyan csekélyebb súlyú magatartásokra is, amelyek a polgári lakosság esetében jogilag közömbösek. A jogi felelősség megállapítása szempontjából figyelemre méltó, hogy a katonákra vonatkozó normatív magatartási követelmények egy sor területen erkölcsi értékekre is támaszkodik és etikai követelmények érvényesítésére törekszik. Ezek az etikai követelmények a katona számára viszont követendő magatartási szabályként jelentkeznek.

A katonai élet sajátossága az is, hogy **a hadsereg céljából és feladatából kiindulva – a mindenkori viszonyoktól függően – arra törekszik, hogy a katona tevékenységét minél szélesebb körben szabályozzák, mind a szolgálatban, mind a szolgálaton kívül.** Tehát a hadsereg igyekszik egyetemlegesen nevelni és ellenőrizni tagjait. Az ellenőrzés alá vont magatartások köre, mint azt a gyakorlati élet is bizonyítja, a katonák szolgálati hierarchiában elfoglalt helyük szerint változik. E vonatkozásban például más az elvárás a szerződéses katona és más a hivatásos állományú katonával szemben.

Annak ellenére, hogy az egyes állománycsoportok magatartásával szemben különbözőek az elvárások, **a fegyelmi felelősség tekintetében a teljes egység valósul meg.** A fegyelmi felelősség vonatkozásában a teljes egységről kell beszélnünk még akkor is, ha a tényleges állomány több fajta szolgálati viszony alapján teljesít szolgálatot. Nevezetesen a hivatásos-, a szerződéses-, a tartalékos stb. szolgálat. **Ez a tartalmában és formájában is számottevően**

differenciált katonai szolgálati viszonyra alapozott fegyelmi felelősség alappillére – minden katona tekintetében egységesen – a szolgálati viszonnal kapcsolatos kötelesség vétkes és jogellenes megszegése. Eltérések az állománycsoportok vonatkozásában csupán a fenytések egyes formáinak alkalmazhatóságában és az eljárás lefolytatásában jelentkeznek.

A katonát a szolgálati viszonyból fakadó kötelezettsége a szolgálati viszony kezdetétől terheli. **Ebből következik, hogy a katona a tényleges szolgálati viszony tartama alatt fegyelmi felelősséggel tartozik.** A katonának a szolgálati viszony alapján jelentkező kötelezettsége – így a fegyelmi felelőssége is – megszűnik a szolgálati viszonyának megszűnésével. Tehát a szolgálati viszony megszűnése utáni magatartása a fegyelmi felelősséget nem váltja ki.

A KATONAI SZOLGÁLATI FEGYELMI FELELŐSSÉG TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSÁNAK SARKALATOS HIÁNYOSSÁGAI

Anélkül, hogy a jelzett hiányosságok mindegyikére részletesen kitérnék, itt és most csupán a vizsgált téma szempontjából általam fontosnak tartott **azon alapvető problémákkal foglalkozom, amelyekben az évszázadok során – az uralkodó jogelvek alapján – kialakult intézmények szilárdságában jelentős torzulás tapasztalható.** Így azokat megkerülni, vagy éppen elhallgatni nem lehet. A problémáknak ilyen mennyiségben és színvonalon való jelentkezése – mint az a következőkben olvasható lesz – egyrészt a katonai, de az általános fegyelmi jog alapvető tételeinek hiányos ismeretére, másrészt a felületesen végrehajtott szabályozó tevékenységre vezethető vissza. Az általam szelektált hiányosságokat az alábbiak szerint kívánom felsorolni.

A kötelességzegés felróhatóságának hiánya a katonai szolgálati fegyelmi felelősségi rendszerben

Olvasva a Szolgálati Törvénynek „A fegyelmi felelősség” alcím alatt elhelyezett 145.§ /1/ bekezdését, mely szerint **„Fegyelemsértést követ el az állomány tagja, ha szolgálati viszonyából eredő kötelezettségét szándékosan vagy gondatlanul megszegi.”** Meg kell állapítanom, hogy az itt idézett szöveg – a fegyelmi felelősség lényegét tekintve – alapjaiban téves és hiányos, a korábbi törvényi szabályozástól lényegesen eltérő, torz képet mutató fogalmazás.

Elsősorban azért, mert nem tartalmazza a korábban helyesen használt és elfogadott **vétkességet**, mint a kötelességzegés felróhatóságának lényeges tartalmát. Ugyanis a fegyelmi vétség – amit a törvényalkotó a törvényben fegyelemsértésként fogalmaz – jogellenessége mellett vétkes magatartás is,

amely veszélyt jelent a Honvédség szolgálati rendjére és fegyelmére. Másrészt a fegyelmi vétségben, mint vétkes magatartásban a fegyelmi felelősség általános vonása jelenik meg, amely a fegyelmi felelősség alapja. **Mindezen tények alapján megállapítható, hogy a vétkesség meghatározásának hiánya kizárja a kötelességszegés felróhatóságának lehetőségét, egyben kizárja a fegyelmi büntetés /fenyítés/ lehetőségét is.** Ennek következtében – megítélésem szerint – a Szolgálati Törvény hatályba lépésétől kezdve /2012. december 30./ a Magyar Honvédség katonáival szemben kiszabott fenyítések törvénysértőek. De azt is meg kell állapítanom, hogy **a vétkesség nem helyettesíthető csupán a vétkesség fokának /szándékosság, gondatlanság/ megjelenítésével, azért sem, mivel a magatartás szándékos, vagy gondatlan jellege csak a cselekmény, illetve a mulasztás súlyának megítélésénél és a fegyelmi büntetés /fenyítés/ kiszabásánál bír jelentőséggel, tehát elsősorban szankciótani jelentősége van.**

A fenti meghatározásokra is figyelemmel, a vétséggel kapcsolatban meg kell jegyeznem, hogy ma már számos törvény, a fegyelmi felelősség tekintetében, nem tesz különbséget a szándékos és gondatlan magatartás között, hanem egységesen a vétkességet tekinti a fegyelmi vétség lényeges elemének.^{/17/} Ezekben az esetekben a törvényalkotó feltehetően a fegyelmi jog intézményének azon rendelkezéséből indulhatott ki, hogy bármely felróható magatartás lehetővé teszi a megfelelő szankciók alkalmazását. **Ezen tény alapján – mint a tények bizonyítják – arra a következtetésre jutott, hogy fegyelmi vétséget csak vétkes magatartással lehet megvalósítani, melyhez elegendő a vétkesség legalacsonyabb foka, a legenyhébb gondatlanság is.**

A fenyítés célja a katonai szolgálati fegyelmi jogban

Azon túl, hogy a Szolgálati Törvény 145.§ /1/ bekezdésében – mint azt az előzőekben kifejtettem – a törvényalkotó nem utalt az elkövető vétkességére, de megfeledezett arról is, hogy még ebben a szakaszban – mint fontos garanciális elemről – **rendelkezni kellett volna az elkövető kötelező fenyítéséről.** Ugyanis a Honvédség erről a szükségszerű igényéről nem mondhat le. Ezt a kérdést az előző törvény úgy rendezte, hogy „A fegyelemsértést elkövetőt – a /4/ bekezdés kivételével – az e fejezetben megállapított fenyítésben kell részesíteni”.^{/18/} A /4/ bekezdés pedig arról rendelkezett, hogy a fegyelmi eljárás elrendelése, illetve a fenyítés kiszabása mellőzhető, ha a fegyelemsértés csekély súlyú és figyelembe véve az elkövető magatartását és egyéb enyhítő körülményeket, a figyelmeztetés is elégséges.

Az előzőekben jelzett kötelező fenyítéssel kapcsolatban meg kell jegyeznem, hogy a **különböző intézmények fegyelmi felelősségi rendszerében – a fegyelmi jog általános elemeinek megfelelően – a vétkes magatartások**

esetében, a kötelező fenyítési rendeltetés érvényesül. Itt csupán példaként kívánom említeni a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 181.§ /1/ bekezdését, mely szerint „Fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségeit vétkeesen megszegi.”

Ha összefüggésében vizsgáljuk azt a tényt, hogy a törvényalkotó a fegyelmi felelősség tekintetében egyrészt nem határozta meg a vétkeiséget, mint a köteleességszegés felróhatóságának alapját, másrészt nem rendelkezett az elkövető kötelező fenyítéséről – nézetem szerint – egy törvényi szövegbe ágyazott liberális jelenséggel állunk szemben, melynek a Honvédség keretében mozgástér hiányában nincs helye.

A fenyítés /szankció/ természetét vizsgálva megállapítható, hogy a fegyelmi fenyítésnek – mint minden más szankciónak – meghatározott célja van. Ez a cél viszont nem derül ki egyértelműen a Szolgálati Törvény 147.§ /1/ bekezdéséből. Egyrészt azért, mert ugyan a fenyítés céljaként is felfogható magatartások tárgyi tartalmuk tekintetében meglehetősen hiányosak, másrészt a hiányosan meghatározott fenyítési célnak is tekinthető meghatározást összekapcsolja az egyes fenyítési nemek felsorolásával, megszüntetve annak önálló alcímében való szabályozását.

Ami a fenyítés jogi természetét illeti nem más, mint a Szolgálati Törvényben kilátásba helyezett joghátrányoknak a szolgálati rendet és fegyelmet sértő vagy veszélyeztető magatartások megelőzése, a fegyelemsértő nevelése és másoknak a fegyelemsértéstől való visszatartása. Az előző meghatározásból lényegében a hátrányokozás, a fegyelemsértő nevelése és a megelőzési cél olvasható ki. Természetesen a fenyítés mindenekelőtt regresszív, úgynevezett büntető – nem büntetőjogi értelemben használt – szankció, amely a katonai szolgálat keretei között joghátránnyal sújtja a fegyelmi vétséget elkövető katonát. A fenyítésnek, mint már jeleztem, van egy általános megelőzési /preventív/ célja is, ami abban nyilvánul meg, hogy segít visszatartani a katonákat a továbbiakban a katonai szolgálati fegyelem megsértésétől. A megelőzési hatás úgy is érvényesül, hogy a fenyítés következménye erősíti a katonák tudatában azokat a motívumokat, amely a Honvédség követelményeinek megfelelő magatartásra irányulnak.

A fegyelemsértés és a vétkeiség összefüggése a katonai szolgálati fegyelmi felelősségi rendszerben

Nem először foglalkoztat az a gondolat, hogy a Honvédség tevékenységét és működését meghatározó jogszabályok, belső rendelkezések, az egyes

tudományos munkák és egyéb írások, de a katonai közvélekedés is – évtizedek óta – az alapvető magyar jogelveknek megfelelően használják-e a „fegyelemsértés” tényállását, illetve fogalmát? Ezen kérdés felvetését azért tartom indokoltnak, mert a korábbi jogalkotói tévedések időnként ma is jelen vannak egyes jogszabályokban. Természetesen nem tagadom azt a tényt, hogy az idő múlása minden jogszabályban, műben stb. benne van. **Írásomban arra törekszem, hogy a fegyelemsértés tényállásával összefüggő megállapításom, a logikai szabályok szerint – jelentőségének és szerepének megfelelően – az adott helyen, a történelem során szükségképpen kialakult tartalommal és a magyar jogban használatos jogelveknek feleljen meg.** Ezen általam támasztott igény csak úgy valósítható meg, ha a következőkben egyrészt bemutatom a katonai szolgálati fegyelem lényegét és alapját, másrészt a katonai szolgálati fegyelmet sértő egyéb intézményesített cselekményeket és magatartásformákat.

A katonai szolgálati fegyelem, mint jogi kötelezettség, azoknak az összes kötelezettségeknek a teljesítését jelenti, amelyek a katonát a szolgálati jogviszonya alapján terhelik. Ez az alapja annak a szoros kapcsolatnak, amely egyébként a katonai kötelezettségek és a katonai fegyelem között valósul meg. Felfogásom szerint ugyanis a katonai szolgálati fegyelem ebben az összefüggésben a katona összes – a szolgálati viszonyával összefüggő és ahhoz kapcsolódó – kötelezettségeinek összefoglaló elnevezéséül szolgál. Ezen megállapításom a lényeget tekintve teljesen megegyezik a Szolgálati Szabályzat előírásaival, mely szerint „A katonai fegyelem a jogszabályokban, belső rendelkezésekben és az előjárók által meghatározott követelmények, feladatok minden katona és katonai szervezet részéről történő teljesítését, végrehajtását jelenti. Ennek megvalósítása és fenntartása minden katona kötelessége. A katonai fegyelem alapját a katonai élet- és szolgálati viszonyok rendezettsége adja, melyhez szorosan kapcsolódik a katona tudatos kötelességérzetén, a haza védelméért érzett személyes felelősségén alapuló aktív öntevékeny kezdeményezéssel és együttműködéssel párosuló engedelmisségi készsége.”^{19/} Vizsgálódásom tárgyával kapcsolatban itt csak a katonák fegyelmével foglalkozom és eltekintek a katonai szervezetek fegyelmének taglalásától.

A jogalkotó által az előzőekben meghatározott katonai szolgálati fegyelmet az adott cselekmények társadalmi veszélyességének súlyától és jellegétől függően, számos intézményesült sérelem érheti. Ezek a katonai szolgálati fegyelmet sértő cselekmények nagyon vázlatosan, a belső tartalmuk részletezése nélkül, a következők:

a/ Jelentős mértékben sérti a katonai szolgálati fegyelmet, ha a katona olyan cselekményt követ el, vagy magatartást tanúsít, amit a Büntető Törvénykönyv **bűncselekménynek minősít**.

b/ Sérti a katonai szolgálati fegyelmet az a katona is, aki **szabálysértésnek minősülő** jogellenes tevékenységet vagy mulasztást követ el.

c/ Sérti a katona a katonai szolgálati fegyelmet akkor is, ha a szolgálati viszonyával összefüggésben, a **polgári jogi viszonyokra** vonatkozó szabályokat megszegi.

d/ Az előzőeken túl az állam által Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak védelmére, a nemzetközi szerződésekből eredő, közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátására, valamint humanitárius tevékenység végzésére létrehozott és fenntartott **Honvédség^{20/} tevékenységének, működésének és a katonai belső rendtartást meghatározó jogszabályoknak és egyéb rendelkezéseknek a katona részéről történő megsértése szintén sérti a katonai szolgálati fegyelmet.**

Tehát, mint az előzőek mutatják, a jogalkotó által rendszeresen a fegyelmi felelősség tényállásaként használt „fegyelemsértés” fogalom egygé, egy egésszé forrasztja a katona büntető-, szabálysértési-, polgári- és fegyelmi jogi felelősségét. A vázolt különböző felelősségi formák ilyen együttes kezelése egyrészt nem jelzi egyértelműen azt a társadalmi igényként is felfogható sajátos katonai szükségletet, amelyre az állam által kialakított katonai fegyelmi felelősség intézménye irányul, másrészt ezzel megbontja a sajátos katonai szolgálatból eredő fegyelmi jog rendszerét.

Ismereteim szerint a jogalkotó először az 1974-ben kiadott Szolgálati Szabályzatban^{21/} használta a fegyelmi felelősség tényállásaként a „fegyelemsértés” kifejezést. „Ha a katona a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelességét, a katonai rendet és fegyelmet vétkesen /szándékosan vagy gondatlanul/ megszegi, valamint katonához nem méltó magatartást tanúsít – amennyiben cselekménye súlyosabb elbírálás alá nem esik – fegyelemsértést követ el. Aki fegyelemsértést követ el, azt felelősségre kell vonni.”

Egy más összefüggésben, már a fegyveres erők és fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 1971. évi 10. törvényerejű rendelet is használja ezt a fogalmat. „Nem lehet fenyítést kiszabni, ha a fegyelemsértés felfedezése óta három hónap, illetőleg elkövetése óta egy év már eltelt.”^{22/}

A témával kapcsolatban az eddig elmondottak úgy gondolom, szükségszerűen vetik fel azt a tényt, hogy a Szolgálati Törvény soronkövetkező módosítása alkalmával a törvényalkotónak, a szakmai és a logikai indokokra is figyelemmel, egyfajta pontosítást kell végrehajtani. Ezt a katonai szolgálati fegyelmi felelősség pontos szóhasználatának meghatározása és az ennek megfelelő tartalom kidolgozása is indokolja. Ezt a javaslatomat 2000-ben a „katonai fegyelemről” írt tanulmányaimban is megtettem.^{/23/} De erre sem a katonai felső vezetés, sem a szakma nem reagált. Elképzelhetőnek tartanám, ha a katonai fegyelmi jogban már korábban használt fogalom, egy kissé kiegészítve kerülne megfogalmazásra. Például: „**katonai szolgálati fegyelmi vétség**”.

A méltatlansággal kapcsolatos álláspontom kifejtése

A következő – figyelmet érdemlő és talán az érintettek érdeklődését is felkeltő – megjegyzésem a jelenleg hatályos szolgálati törvénynek **a katonai szolgálatra való méltatlansággal** kapcsolatos kérdések rendezésével függ össze. A Szolgálati Törvény XIII. fejezetének címében a törvényalkotó **egyrészt a fegyelmi felelősséget, másrészt a méltatlanságot egymással alárendeltségi viszonyban nem lévő – a felelősség szempontjából – önálló magatartási formaként jelöli meg.** Ezzel a megoldással a törvényalkotó a katonai szolgálatra való méltatlanságot a Magyarországon kialakult és működő egységes jogi felelősségi rendszer kiegészítéseként – a katonai szolgálati fegyelmi felelősség mellett – mint új felelősségi formát intézményesített. Ezen tények igazolására szolgál a Szolgálati Törvény azon rendelkezése is, hogy az állomány tagjának a szolgálati viszonya – a törvény erejénél fogva – egyrészt fegyelmi fenyítés alapján, másrészt a katonai szolgálatra való méltatlanság megállapítása esetén szűnik meg.^{/24/}

A következőkben – a terjedelmi korlátok miatt – nem kívánom részletesen kifejteni a törvényalkotóknak a katonai szolgálatra való méltatlansággal kapcsolatba évtizedek óta követett szabályozási gyakorlatát. Azt viszont meg kell állapítanom, hogy az állam szükségszerűen elvárja, sőt mi több megköveteli a tényleges katonai szolgálatot teljesítő katonától, hogy katonához illő és őt megillető, a katonai meggyőződéshez méltó, valamint a Honvédség társadalmi megbecsülését elősegítő és azt elvárható módon reprezentáló, példamutató magatartást tanúsítson.

Az előzőekben leírtak alapján felmerül a kérdés, hogy a törvényalkotó az állam által, a katonával szemben szükségszerűen támasztott igényeket, az ismert jogelveknek megfelelően milyen elgondolás alapján, illetve milyen formában kívánja megvalósítani? Ezzel összefüggésben – az általánosság szintjén és tézisszerűen – kiindulási alapként néhány, a témával kapcsolatos

elméleti kérdést kívánok felvetni. Ezek a következők, amelyeket véleményem szerint érdemes volna megvitatni.

a/ Mint arra később kitérek, a bűncselekmények és a szabálysértések tényállásszerűen vannak meghatározva. A katonai szolgálati fegyelmi vétség pedig keretszerűen, általánosított formában. **Ez a katonai szolgálati fegyelmi vétségek esetében azt jelenti, hogy a katona a szolgálati viszonyából eredő minden kötelezettségszegésért fegyelmi felelősséggel tartozik.** Meg kell jegyezni, hogy a méltatlanság ténye általában a kötelezettségszegő magatartás súlyától és jellegétől függően – ha indokolt – szóba jöhet, illetve felmerülhet mind a szolgálati viszonytal, mind az érintett szolgálati beosztással kapcsolatos tényállás megállapításánál, valamint a fenyítés formájának megválasztásánál. **Az itt leírtak alapján megállapítható, hogy a méltatlanságnak a fegyelmi jogban nincs önálló tényállási eleme, az alapvetően a kötelezettségszegő magatartás tényállásának minősítésére, indokolására szolgál, illetve szolgálhat.**

Ez a tény pedig azt jelenti, hogy a tényállás szerűen felrótt vétkes kötelezettségszegés jellege, vagy súlyossága teszi, vagy teheti méltatlannak a katonát a katonai szolgálatra – vagy az adott beosztás ellátására. **Tehát a méltatlanság minden esetben az adott kötelezettségszegő magatartáshoz kapcsolódik.** Ezt a tényt támasztja alá – természetesen más összefüggésben – a szolgálati törvény 163.§ /2/ bekezdésének a/ pontjában a törvényalkotó is, mely szerint, méltatlansági eljárás csak akkor rendelhető el, ha a munkáltatói jogkört gyakorló tudomására jutott tények alapján megalapozottan feltételezhető, hogy az állomány tagja által elkövetett cselekmény alkalmas a méltatlanság megállapítására.

b/ A Szolgálati Törvény^{25/} a szolgálati rend és fegyelem védelme érdekében, valamint másoknak a kötelezettségszegéstől való visszatartása érdekében, a katonával szemben az erkölcsi jellegű, a vagyoni hátrányt okozó és a szolgálati állást érintő fenyítések széles skálája található meg, így a szolgálati viszony megszüntetése is. **Ezért szerintem nincs elfogadható, illetve a fegyelmi jog szempontjából megalapozott indoka annak, hogy a fegyelmi felelősség intézménye mellett, abból a felelősségi rendszerből kiragadva, azzal párhuzamosan – a szolgálati viszony megszüntetésére – egy másik felelősségi rendszer is működjön.** Álláspontom szerint a méltatlanságnak – a bíróság által meghatározottak kivételével – a katonai fegyelmi felelősség körébe van a helye.

A katonai szolgálati fegyelmi felelősség szabályozásával kapcsolatos észrevételeim

Áttekintve a Szolgálati Törvénynek a fegyelmi felelősséggel foglalkozó fejezetét és a végrehajtásáról szóló HM rendeletet^{26/}, **arra az elhatározásra jutottam, hogy az előzőek során érintett jogi tévedéseken túlmenően, a következőkben néhány említésre méltó észrevételt is teszek.**

Azt a tényt, hogy a törvényalkotó – minden katonai és jogelméleti indokolás nélkül – **a katonai szolgálati fegyelmi felelősség intézményének a korábbi évtizedek során kialakított, eredeti modellnek is számítható egységes rendszerét a fejezet teljes átrendezésével, kétszintű szabályozás keretében oldotta meg, véleményem szerint hibásnak tekinthető.** Ismereteim alapján az állam által számos intézménynél létrehozott jelenleg hatályos fegyelmi felelősségi rendszerek anyagi- és eljárásjogi szabályai egységes rendszerben törvényi szinten szabályozottak. A Honvédség működésében meghatározó szerepet betöltő szolgálati rend és fegyelem védelmét biztosító katonai szolgálati fegyelmi felelősség intézménye is szükségszerűen egységes rendszerben foglalt törvényi szabályozást igényelne. **Annál is inkább, mivel a katonai tevékenység és az arra épült követelmény, valamint felelősségi rendszer jellegénél fogva törvényszerűen igényli az egységes logikai rendben kialakított viszonylag zártkörű, sajátos fegyelmi felelősségi rendszert.**

1./ Az előző gondolati sorral azonos összefüggésben feltétlen említést kell tennem a katonai szolgálati fegyelmi eljárásban kiemelkedő szereppel bíró fegyelmi jogkört gyakorló szolgálati személyekről. **Ugyanis a fegyelmi jogkört gyakorló szolgálati személyek körét, működésük jellege és jelentősége miatt a Szolgálati Törvény XIII. fejezetében önálló alcímben kellett volna szerepeltetni és nem a mellékletekben elhelyezett táblázatokban.** Egykori kodifikátori ismereteim szerint jogköröket /hatásköröket/, magatartási szabályokat mellékletben elhelyezni nem tanácsos.

2./ A következőkben, röviden kifejezetten elméleti síkon foglalkozni kívánok **a fegyelmi jogkör sajátos természetével és annak a Honvédség keretében történő gyakorlásával.** A téma megközelítését a Hvt.^{27/} 48.§ /1/-/2/ bekezdésében foglaltak lényegével kell kezdenem, mely szerint a katonai szervezetek élén parancsnok, vezető /együtt: parancsnok/ áll, aki a jogszabályok és az előjárók által meghatározott keretek között vezeti a katonai szervezetet. A parancsnok szolgálati hatásköre kiterjed az általa vezetett katonai szervezet működésének minden területére. A parancsnok a katonai szervezet szolgálati viszonyban álló állományának szolgálati előjárója. A parancsnok teljes felelősséggel tartozik a katonai szervezet hadrafoghatóságáért, a személyi

állomány felkészítéséért és kiképzéséért, a működés biztosításáért, az állomány fegyelmeért, a neki alárendelt katonai szervezetek eredményes tevékenységéért, a gazdálkodásért, az előjárók parancsainak végrehajtásáért és a törvényesség betartásáért. **Ezen törvényi meghatározás szerintem megfelelő alapot képez a fegyelmi jogkör, illetve annak gyakorlásával kapcsolatos lényeges vonások megállapításához.** Ezek a következők:

a/ **A parancsnok fegyelmi jogköre a törvény által biztosított szolgálati rendelkezési jogosítványok /hatáskörök/ egyike, amely nem hatósági jogkör.** Ugyanis a parancsnok a fegyelmi jogkört az államtól – mint arról már korábban is szót ejtettem – a parancsnoklása alatt lévő katonai szervezet számára meghatározott alapvető feladatok eredményes végrehajtásának és rendeltetésszerű működésének biztosítása, valamint a szolgálati rend és fegyelem fenntartása érdekében és a parancsok kikényszerítésének egyik lehetőségeként kapta. Így nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a törvényes keretek között fegyelmezzon. Egy szoros függelmi rendben tevékenykedő parancsnok a számára intézményesen biztosított fegyelmezést szolgáló eszköz nem lehet a fellebbezés tárgya, amikor ő felel a parancsnoklása alatt álló katonai szervezet fegyelmeért. A parancsnokok fegyelmi jogköre a parancsnoklása alatt levő katonai szervezetnél tényleges katonai szolgálatot teljesítő szolgálati alárendeltjeire terjed ki.

b/ Az előző alpontban általánosan megfogalmazott parancsnoki fegyelmi jogkör, egyrészt a Honvédség szervezeti struktúrája, irányítási rendje, a foglalkoztatói jogkört gyakorló szintje, másrészt a fegyelmi vétség és a fenytési nemek súlyától függően változik a parancsnoki fegyelmi jogkör. A szolgálati törvény szerint^{28/} a fegyelmi jogkört a munkáltatói jogkört gyakorló személy gyakorolja. **Ezzel szemben a szolgálati törvény végrehajtási rendelete szerint azt a jogkört az állományilletékes parancsnok gyakorolja. Szerintem az ellentétes szabályozás ellenére az általános fegyelmi jogkört gyakorló az állományilletékes parancsnok. Ezen kívül fegyelmi jogkört gyakorol az állományilletékes parancsnok szolgálati előjárója, a vezérkari főnök és a honvédelmi miniszter.**

Mind a szolgálati törvény, mind a végrehajtásáról szóló miniszteri rendeletben nem találtam magyarázatot az állományilletékes parancsnok személyére vonatkozóan. Pótolva azt a hiányosságot, ismereteim szerint **állományilletékes az a parancsnok, aki a Honvédség olyan szervezeti egységét vezeti, amely önálló állománytáblával rendelkezik és gyakorolja mindazon alkalmazói jogokat és teljesíti azokat a kötelezettségeket, amelyeket jogszabály nem határoz meg más parancsnok részére.** Meg kell azonban azt is jegyezni, hogy a fegyelmi jogkörgyakorláson túl különböző jogszabályok és egyéb rendelkezések számos nehezen számbavehető nevesített,

kizárólagos feladatokat és hatásköröket állapítanak meg az állományilletékes parancsnok számára.

3./ A következőben a katonai szolgálati fegyelmi eljárással kapcsolatban szükségesnek tartok néhány megállapítást tenni. Kezdem azzal, hogy a jogalkotó rendelkezése szerint a fegyelmi eljárás két fokozatú, mivel a miniszteri végrehajtási rendelet 150.§ /1/ bekezdése szerint „A fegyelmi jogkört gyakorló döntését tartalmazó határozat ellen az állomány fegyelmi eljárás alá vont tagja beleegyezéssel képviselője is fellebbezéssel élhet.” **Szerintem ez a közigazgatási eljárásból átszarmaztatott jogorvoslati eszköz a fegyelmi jogban – mint korábban is jeleztem – nem alkalmazható, mivel egyrészt a fegyelmi jogkör nem hatósági jogkör, másrészt az állam a fegyelmi felelősség intézményét a Honvédség számára a rendeltetészerű működés biztosítása érdekében hozta létre.** A fegyelmi jogban régen kialakult és elméletileg is elfogadott gyakorlat, hogy a fegyelmi ügyben hozott érdemi határozat ellen az eljárás alá vont jogorvoslatként panasszal élhet, de a miniszter által kiadott fenyítés ellen panasznak helye nincs.

A katonai szolgálati fegyelmi eljárás – mint sajátos eljárás – tanulmányozása során megállapítottam, hogy a vonatkozó jogszabályok nem tartalmaznak utalást vagy éppen rendelkezéseket a fegyelmi eljárás gyorsaságára és rövidegére. Mint ismeretes egyes fegyelmi vétségek jellegük és súlyosságuk miatt – a szolgálati fegyelem szempontjából – igénylik a gyors és egyszerű eljárást. A gyorsaság és a rövideg pedig intézményesen a fegyelmi eljárás keretében biztosítható. Említésre méltó, hogy a fegyelmi eljárás nevelő hatása is csak akkor érvényesül, ha a fegyelmi eljárást a fegyelmi vétség elkövetésétől számított viszonylag rövid időn belül lefolytatják.

A miniszteri végrehajtási rendelet 135.§ szerint „A fegyelmi eljárás vizsgálatból és személyes meghallgatásból áll.” **Szerintem a katonai szolgálati fegyelmi eljárás szabályai az eljárási cselekmények tartalmától és formájától függően a cselekmények sorrendjében a következőkben foglalhatók össze:** - a fegyelmi eljárás megindítása; - a vizsgálat lefolytatása; - az elsőfokú eljárás befejezéseként a fegyelmi büntetés /fenyítés/ kiszabása; - a jogorvoslat alapján történő eljárás; - végül a fegyelmi határozatban foglaltak végrehajtása.

Nem volna teljes a fegyelmi eljárással kapcsolatban leírt gondolataim sora, ha nem ejtenék szót a katonai szolgálati fegyelmi eljárás alapvető céljáról. Ugyanis a fegyelmi eljárás célja annak megállapítása, hogy a tényleges katonai szolgálatot teljesítő katona elkövette-e a fegyelmi vétséget, milyen súlyos és milyen fokú a katona által elkövetett vétség, az milyen mértékben zavarja a katonai szervezet fegyelmeét és mindezek alapján helye van-e fegyelmi büntetés

/fenyítés/ kiszabásának, illetve milyen súlyú fegyelmi büntetés /fenyítés/ indokolt. Megítélésem szerint ezek a célok a jogalkotó által meghatározott eljárási rendben meghatározottakból, többé-kevésbé kiolvashatók.

4./ A törvényalkotó a szolgálati törvényben egyértelműen állást foglalt abban, hogy a katona minden más foglalkozási jogviszonytól eltérően katonai szolgálati viszony alapján teljesíti vállalt kötelezettségét. **Ennek a jogtudomány által is elfogadott alapvető megállapításnak ellentmond az a tény,** hogy a szolgálati törvényben a törvényalkotó a katonai intézményrendszerben és a Honvédelmi törvényben is megállapított egységes előjárói intézményrendszer egyes elemeit mellőzve, tudatosan **a munkáltatói jogkört gyakorló** elnevezést használja.^{/29/} Ez a törvényi megállapítás teljesen idegen a szolgálati jog intézményétől, mivel a szolgálati viszony nem munkaviszony, nem közalkalmazotti, illetve nem köztisztviselői viszony. Véleményem szerintem helyénvalóbb lenne, ha a törvény a szolgálati jogviszonynak megfelelően a **foglalkoztatói jogkört gyakorló** elnevezést használná.

A KATONAI SZOLGÁLATI FEGYELMI VÉTSÉG FOGALMA ÉS ELHATÁROLÁSA A BŰNCSELEKMÉNYEKTŐL ÉS A SZABÁLYSÉRTÉSEKTŐL

Számomra a Szolgálati Törvénynek a katonai szolgálati fegyelmi felelősséggel kapcsolatban – a korábban leírt fogyatékok között – egyik legtöbb gondot **a vétség** törvényi megjelenítésének hiánya okozott. Ezért szükségét látom annak, hogy a vétséggel összefüggő kérdéseket jogelméleti szempontból, ezen fejezet keretében részletesen kifejtsem. Itt azonban előre kell jelezni, hogy a téma folyamatos kibontása és a vétség jellemzőinek kifejtésénél előfordulhatnak olyan korábban érintett elméleti kérdések, amelyeknek ismételt érintése is indokolt.

Ismeretes, hogy a katonák különböző okokra visszavezethetően kisebb-nagyobb mértékben megsértik a rendelkezések előírásait, illetőleg nem teljesítik maradéktalanul kötelezettségeiket. Ezeket a kötelezettségszegéseket a jogtudomány **fegyelmi vétségnek tekinti**. Természetesen a katonai szolgálati fegyelmi vétséget csak valamely kötelezettség vétkes megszegése valósíthat meg. De ahhoz, hogy ebben a kérdésben helyes megállapítást tegyünk, szükséges és nélkülözhetetlen a bűncselekménynek, illetve a szabálysértésnek és a katonai szolgálati fegyelmi vétségnek az összehasonlítása.^{/30/}

A bűncselekmény és a katonai szolgálati fegyelmi vétség elhatárolása

A Büntető Törvénykönyv /Btk./ meghatározza, hogy: „Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény, büntetés kiszabását rendeli”.^{/31/} A fenti meghatározásból három ismérvet kell kiemelni. Elsősorban az **alaki** ismérvet, amely a bűncselekménnyé nyilvánításban jelentkezik. Másodsorban a **materiális** elemet, ami a cselekmény társadalomra való veszélyességében jelentkezik, valamint az **alanyi bűnösséget**.

Ahhoz, hogy a bűncselekmény és a katonai szolgálati fegyelmi vétség között fennálló különbséget jól megértsük, vizsgálat alá kell vonni az alaki és az anyagi /materiális/ oldalon keletkező azonosságokat és különbségeket. **A bűncselekmény és a katonai szolgálati fegyelmi vétség között alaki ismérv vonatkozásában azonosság jelentkezik** abban, hogy mindkettő valamely kötelezettségnek vagy tilalomnak jogellenes megszegését valósítja meg. A bűncselekmény azonban mindig csak az, amit a törvény annak minősít, és ha a cselekmény a törvényben írt valamennyi tényállási elemét megvalósította. Lényegében ugyanez vonatkozik a katonai szolgálati fegyelmi vétségre is. Katonai szolgálati fegyelmi vétségnek is csak olyan magatartás tekinthető, amit a jogszabályok, illetve a belső rendelkezések, valamint az előjárók rendelkezései kötelezettségként határoznak meg. Azaz, nem lehet megsérteni olyan kötelezettséget, amely nincs előírva, mint kötelező norma.

Lényeges különbség áll fenn a bűncselekmény és a katonai szolgálati fegyelmi vétség között abban, hogy a jogszabály hogyan határozza meg a törvényi tényállást, amelyhez bűncselekmény esetén büntetőjogi katonai szolgálati fegyelmi vétség esetén pedig fegyelmi szankció is fűződik. A büntetőjog egyedi és konkrét módon meghatározza azt a magatartást, amelyhez büntetőjogi szankciót fűz. **A fegyelmi jog – ezzel szemben – keretszerűen, általánosított módon határozza meg a katonai szolgálati fegyelmi vétség tényállását.** Ugyanis a katonai szolgálati fegyelem betartására irányuló kötelezettség nem egy konkrét magatartásra irányuló kötelezettséget jelent, hanem azt, hogy a katona fegyelmezetten tartozik eleget tenni a katonai szolgálattal járó minden kötelezettségének.

Ezeket a konkrét kötelezettségeket – mint arról korábban már szót ejtettem – különböző jogszabályok és belső rendelkezések, illetve az előjárók rendelkezései határozzák meg, tehát ezeket mind felsorolni nem tudjuk, mivel számuk igen nagy. Ebből ered az, hogy a szolgálati törvény az összes katonai szolgálati fegyelmi vétség felsorolását sem kísérli meg. Akadnak ezzel kapcsolatban olyan nézetek, hogy a kerettényállások túlságosan általánosak

ahhoz, hogy a jogalkalmazó parancsnokoknak biztos eligazítást nyújtsanak, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a büntetőjogi tényállásoktól eltérően nincs hozzájuk kapcsolva megfelelő fenyítési nem. Szerintem a kerettényállások, ezen fogyatékoságuk ellenére is segítik a jogalkalmazást, mert iránymutatásul szolgálnak, s így az eljárás alá vont személy nem hivatkozhat arra, hogy nem tudott arról, hogy magatartásával katonai szolgálati fegyelmi vétséget követ el. Abban természetesen van igazság, hogy a kerettényállások a parancsnokoknak – akár önkényeskedésbe is átcsapó – szélesebb mérlegelési lehetőséget adnak. **Mindezek ellenére, számunkra mégis a kerettényállás az előnyösebb, mint a katonai szolgálati fegyelmi vétség teljes részletekbe menő, de mégis hiányos felsorolása.**

A katonai szolgálati fegyelmi vétség kerettényállásával kapcsolatban durva hibának tekintem, hogy a szolgálati törvény 160/A.§ /4/ bekezdése – a törvényben meghatározottak szerint – **jelentési kötelezettség elmulasztását fegyelmi vétségnek minősíti.** Ezzel a törvényalkotó szükségtelenül – az általános jogelvekkel ellentétesen – **az ott meghatározott jelentési kötelezettség elmulasztását eseti /konkrét/ tényállásnak minősíti.** Meg kell jegyezni, hogy a Honvédség jogrendjében /normarendszerében/ a fegyelmi vétség helyett jelenleg egységesen, mint tényállási elemként a fegyelemsértés használatos. Tehát a szolgálati törvényben a két ellentétes fogalomnak az egy időben történő szerepeltetése véleményem szerint sarkalatos hibának tekinthető.

Ha a bűncselekmény anyagi /materiális/ oldalát vizsgáljuk, akkor egyik ismérvként a társadalomra való veszélyessége jelentkezik a törvényi meghatározásból. Nem elegendő csupán annak megállapítása, hogy a cselekményre a törvény, büntetés kiszabását rendeli, hanem szükség van arra is, hogy a cselekmény veszélyes legyen a társadalomra. A társadalomra való veszélyesség az elsődleges ismérv, amely a parancsnokokat eligazítja a cselekmény büntetőjogi értékelésében. Célszerűnek látszik arra az álláspontra jutni – a katonai szolgálati fegyelmi vétség esetében is –, hogy a katonai kötelezettségek megszegése csak abban az esetben igényel felelősségre vonást, ha azt a társadalom, illetve a szolgálat érdeke indokoltá teszi. Éppen ezért van különös jelentősége a katonák általános és különös kötelezettségeinek pontos és körülhatárolt megfogalmazásának.

A katonai szolgálati fegyelmi vétségek esetében nem szükséges, hogy a materiális elem olyan cselekmény legyen, amely súlyosan veszélyezteti a társadalom érdekeit. A büntetőjog csak a társadalomra bizonyos fokig veszélyes magatartásokat nyilvánít bűncselekménnyé. Ebből tehát az is következik, hogy magasabb fokra helyezi a veszélyesség mértékét és a büntetőjogi felelősségre vonás köréből kirekeszt olyan magatartásokat, amelyek csak kisebb mértékben

veszélyesek a társadalomra, de katonai szolgálati fegyelmi vétséget valósítanak meg.

A gyakorlatban számos olyan enyhébb kötelezettségszegés fordul elő, amely csak kisebb mértékben veszélyes a társadalomra, de a fegyelmi felelősségre vonás ez esetben is indokolt. Ha például a belszolgálattal kapcsolatos kötelezettségét valamelyik katona megszegi, cselekménye úgy jelent veszélyt a társadalomra, hogy sérti a hadsereg, közelebbről az alegység működési rendjét és szervezettségét.

A katonai szolgálati fegyelmi jog elsősorban a hadsereg szervezeti és működési rendjét védi, **tehát a katonai szolgálati fegyelmi vétség fogalmának materiális elemét az olyan kisebb fokú társadalmi veszélyességgel bíró kötelezettségszegés valósítja meg, amely a hadsereg szervezeti vagy működési rendjét veszélyezteti.** Mivel a hadseregben a katonai szolgálati fegyelmelem, a feladatok teljesítésének szükségessége, a szervezet működésének biztosítása fontos össztársadalmi érdek, ezért a törvény a hadsereg belső szervezeti és működési rendjének megsértése közül is leglényegesebbeket bűncselekménynek minősítette. Annál is inkább, mivel ezek elkövetése veszélyezteti a harcészültséget, tehát a társadalmi veszélyessége sokkal súlyosabb elbírálás alá esik. Ezeket foglalja össze a Btk. katonai bűncselekmények cím alatt.

A bűncselekmény második materiális eleme a bűnösség, amit szándékos vagy gondatlan magatartás valósíthat meg. Alapvető szabály az, hogy bűncselekményt csak szándékos magatartás valósíthat meg. A gondatlan cselekmény csak akkor von maga után büntetőjogi felelősségre vonást, ha azt a jogszabály kifejezetten úgy rendeli.

A katonai szolgálati fegyelmi jog szerint a katonai szolgálati fegyelmi vétséget szintén szándékosan, vagy gondatlanul lehet elkövetni, melynek mérlegelése a katonai szolgálati fegyelmi vétség megítélésénél a fegyelmi jog gyakorlásánál bír nagy jelentőséggel. A szándékosan elkövetett cselekményt mindig súlyosabbnak kell megítélni, mint a gondatlan elkövetést, bár mindkét esetben megvalósult a vétkes magatartás. A katonai szolgálati fegyelmi jog ebben a kérdésben a büntetőjogtól eltérően más megoldást választ, mivel a fegyelmi jog intézményének éppen az a feladata, hogy bármely felróható magatartás is lehetővé tegye a megfelelő szankciók alkalmazását. Ennek alapján a jelenleg hatályos szolgálati törvény sem tesz különbséget a szándékos és a gondatlan magatartások között. **A fenti fejtegetésből az következik, hogy a kisebb fokú társadalmi veszélyességgel bíró kötelezettségszegést csak vétkes magatartással lehet megvalósítani, amihez azonban elegendő a vétkekesség legalacsonyabb foka, a legenyhébb gondatlanság is.** Természetesen a

gondatlanságnak is ugyanolyan a felelősséget megalapozó hatása, mint a szándékosságnak.

Az elmondottak alapján megállapítható, hogy a katonai szolgálati fegyelmi vétség a következő tényállási elemeket tartalmazza:

- a katonai szolgálati fegyelmi vétség valamely kötelezettségnek vagy tilalomnak a jogellenes megszegése;
- a katonai szolgálati fegyelmi vétség tényállása keretszerűen, általánosított módon van meghatározva, így a katonai szolgálati fegyelem nem egy konkrét magatartásra irányuló kötelezettséget jelent, hanem azt, hogy a katona fegyelmezetten tartozik eleget tenni a szolgálattal járó minden kötelezettségének;
- a katonai szolgálati fegyelmi vétség a hadsereg szervezeti vagy működési rendjét veszélyeztető kisebb fokú társadalmi veszélyességet magában foglaló magatartás;
- a katonai szolgálati fegyelmi vétség csak vétkes magatartással lehet megvalósítani, a felróhatóságnak /fenyítésnek/ csak a vétkes magatartás esetében van helye.

Figyelemmel a magyar jogban használatos egységes felelősségi rendszerre, és a kötelezettségszegés felróhatóságának pontosabb megfogalmazására, indokoltnak látszik a korábban már használt „vétség” fogalmának újbóli törvényi használata. Részemről a vizsgált témával összefüggésben, elképzelhetőnek tartanám a következő törvényi tényállást. **Ha a katona a szolgálati viszonyából eredő kötelezettségét vétkesen megszegi – amennyiben cselekménye nem minősül bűncselekménynek vagy szabálysértésnek – katonai szolgálati fegyelmi vétséget követ el, és e fejezetben meghatározott fenyítésben kell részesíteni.**^{/32/}

A szabálysértés és a katonai szolgálati fegyelmi vétség elhatárolása

A katonák a bűncselekményeken és a katonai szolgálati fegyelmi vétségen kívül elkövethetnek olyan – a felelősség szempontjából releváns – jogellenes cselekményeket is, **amelyeket a törvény szabálysértésnek minősít.**^{/33/} Ezért itt és most szükségesnek látszik a szabálysértés és a katonai szolgálati fegyelmi vétség összehasonlításának a vizsgálata is. **„Szabálysértés az az e törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra.”**^{/34/} **„E törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli**

szervezetek személyét vagy jogait.”^{35/} Ezek a törvényi meghatározások adják lényegében a szabálysértés legfontosabb tartalmi jegyeit és ismérveit.

A fenti törvényi meghatározásból megállapítható, hogy a szabálysértés is – mint a katonai szolgálati fegyelmi vétség – valamilyen cselekmény, emberi magatartás, amely állhat **tevésből vagy mulasztásból**, azaz tevékenységtől való tartózkodásból. Addig, amíg a katonai szabályoktól való minden eltérés katonai szolgálati fegyelmi vétségnek minősül, addig a törvény szerint nem minden rosszalt cselekmény, illetve magatartás szabálysértés, csupán azok, amelyeket a jogalkotó tényállásszerűen kifejezetten annak minősít. A jogalkotó ilyen irányú szándékának kinyilvánítása csak törvényben, kormány- és önkormányzati rendeletben történhet.

A szabálysértés másik tartalmi jegye – áttételesen – a társadalomra való kisebb fokú veszélyesség. Ez azt jelenti, hogy mind a szabálysértés, mind a katonai szolgálati fegyelmi vétség esetében a bűncselekményhez viszonyítva nem azonos súlyúak, a támadásnak kitett érdekek, a különbség a támadás erejében és mértékében van. Tehát úgy is megfogalmazhatjuk a kérdést, hogy a társadalomra nagyobb fokban veszélyes cselekményeket a törvény bűncselekménynek minősíti, a csekélyebb mértékben veszélyes cselekményeket pedig szabálysértésnek. A büntetőjogi és a szabálysértés miatt viselendő felelősség olyan magatartáshoz kapcsolódik, amelyek mindössze a támadás súlya szempontjából különböznek egymástól, irányuk azonban, illetve külső megjelenésük is azonos. A büntetőjogi és a katonai szolgálati fegyelmi felelősség tekintetében is megtalálható a társadalmi veszélyesség alapján való különbözőség, míg a szabálysértéshez viszonyítva a katonai szolgálati fegyelmi vétség támadási iránya és külső megjelenési formája is eltérő.

Mint már említettem, a szabálysértések lényegében azok a jogsértő magatartások, melyek a bűncselekményhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik az állami, társadalmi, vagy gazdasági rendet, a természetes- és jogi személyek, valamint jogi személyiség nélküli szervezetek személyét, vagy jogait. A katonai szolgálati fegyelmi jog viszont elsősorban a hadsereg belső szervezeti működési rendjét védi, tehát az ezt veszélyeztető kisebb súlyú társadalmi veszélyességgel bíró cselekményeket sorolja a katonai szolgálati fegyelmi vétség fogalomkörébe.

Az eddig elmondottak alapján megállapítható, hogy **a szabálysértések és a katonai szolgálati fegyelmi vétségek – eltérő jellegük ellenére is – lényegében azonos szintű jogellenes cselekmények, mindegyik kisebb fokú társadalmi veszélyességet foglal magában**, tehát nem bűncselekmények. Megállapítható, hogy a szabálysértéshez képest a katonai szolgálati fegyelmi

vétség speciális magatartás, mely a hadsereg állományának sajátos életviszonyaiból, helyzetéből adódik.

A szabálysértés és a katonai szolgálati fegyelmi vétség közötti elvi különbségeken túl indokoltnak tartok két dolgot megjegyezni. **Egyrészt**, hogy a törvény szerint „A katona által a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést – a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével – fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni.”^{36/} **Másrészt** a gyakorlatban sok problémát okozhat az egyidejűleg szabálysértést is és katonai szolgálati fegyelmi vétséget is megvalósító katona magatartásának helyes elbírálása. **A katonai szolgálati fegyelmi vétség speciális sajátossága éppen az, hogy amennyiben a jogellenes magatartás a szabálysértéssel együtt katonai szolgálati fegyelmi vétséget is megvalósít, úgy az elkövető katona terhére szabálysértést kell megállapítani.** Ez azzal magyarázható, hogy míg a szabálysértés tényállása egyedi és konkrét módon, addig a katonai szolgálati fegyelmi vétség keretszerűen, általánosan van meghatározva. Tehát mindig a konkrétan körülhatárolt tényállásszerű magatartási formának célszerű az elsőbbséget megadni az egyes cselekmények minősítésénél.

X X X

Az eddig leírt – többségükben vaskos hibák – objektíve, észrevétlenül is káros hatást fejthetnek ki a Honvédség működési rendjére. Amíg a szolgálati törvény érzékelhetően, pontosabban megfogalmazott szigorúbb követelményeket állít a szolgálatot teljesítő katonával szemben, addig annak **a fegyelmi fejezetének egyes megfogalmazása liberálisabb, engedékenyebb, elnézőbb képet mutatnak.**

Emlékeztető gondolataim alapvetően arra is irányultak, hogy az utóbbi időben elhanyagolt katonai szolgálati fegyelem és fegyelmi jog alapvető elméleti és gyakorlati kérdéseivel többet, elmélyültebben és szakszerűbben kellene foglalkozni. Az elméleti tisztázatlanság ugyanis rendkívül bonyolultá teheti a katonai szolgálati fegyelmi felelősségi viszonyokat.

A katonai szolgálati fegyelmi felelősséggel kapcsolatos írásom egyik sajátossága, hogy feltételez egy részletekbe menő tárgyilagos szakmai vitát az ügyben érintett szolgálati személyek és érdeklődők bevonásával, másrészt az alapvető fogyatékoságok megállapítása mellett számos szabályozásra váró érdemi javaslatokkal szolgál, továbbá, hogy a leülepedett és az általános jogelveknek megfelelő álláspontok ne maradjanak csupán pusztába kiáltott gondolatok. Szükségesnek tartom a Honvédelmi Minisztérium illetékes főnökeinek a tájékoztatását azzal a kifejezett javaslattal, hogy a szolgálati

törvény fegyelmi felelősséggel kapcsolatos fejezete teljes átdolgozásra szorul, a méltatlansággal kapcsolatos részek teljes elhagyásával.

Jegyzetek, irodalmak

Tekintettel arra, hogy a katonák fegyelmi felelősségének alapjául a katonai szolgálati jogviszony szolgál, így ezt a kapcsolatot a tanulmány címe is szükségszerűen nevesítve jelzi.

A büntetőjogi felelősséget a 2012. évi C. törvénnyel hatályba léptetett Büntető Törvénykönyv 4.§ /1/ bekezdése állapítja meg.

A szabálysértési felelősség megállapításáról, a szabálysértési eljárás és a szabálysértések nyilvántartási rendszeréről szóló 2012. évi II. törvény 1.§ /1/ bekezdése állapítja meg.

Az említett intézmények alkalmazottainak fegyelmi felelősségét a következő jogszabályok állapítják meg: - az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI.tv.; - a közszolgálati tisztségviselőkről szóló 2011. évi CXCV. tv.; - az ügyvédek tevékenységéről szóló 2017. évi LXXXIX. tv.; - a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. tv.; - a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. tv.

Dr. Kassi László nyá.ezredes: Emlékeztető gondolatok a katonai szolgálati fegyelemről és a katonák fegyelmi felelősségéről. Honvédségi Szemle 2015.6.szám

Dr. Mihók Sándor nyá.alezredes: Az állomány tagjának fegyelmi felelőssége. Honvédségi Szemle 2016.5.szám

Kertész István: A fegyelmi felelősség alapkérdései a munkajogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1986.56—57. oldal

A honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 3.§ /1/ bekezdése.

Ezen követelményeket a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény bevezetője és a 24/2005/VI.30./ HM rendelettel kiadott Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzatának 6-10. pontjai tartalmazzák.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendszer bevezethető intézkedésekről szóló 2011.évi CXIII. törvény 63.§-a.

Ezen kötelezettségeket a 24/2005/VI.30./ HM rendelettel kiadott Szolgálati Szabályzat 7., 8. és 9. pontjai írják elő.

Uo: 6./d alpont

Uo: 7./e alpont

Uo: 44-79. alpontok

Uo: 6/b. alpont

Uo: 7/b. alpont

Csak példaként kívánom megemlíteni a rendvédelmi feladatokat ellátó szervezetek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 181.§ /1/ bekezdésében foglaltakat, mely szerint „Fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítése vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi.”

A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 131. § /2/ bekezdése.

A 24/2005./VI.30./ HM rendelettel kiadott Szolgálati Szabályzat 29.1.pontja.

Magyarország Alaptörvényének 45.cikk /1/ bekezdése írja elő ezen feladatokat a Magyar Honvédség számára.

A 2/1974./VI.6./ HM számú rendelettel kiadott Magyar Népköztársaság fegyveres erői Szolgálati Szabályzat 655.pontja.

A fegyveres erők és fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 1971. évi 10. számú törvényerejű rendelet 37.§-a.

Dr. Kassai László nyugállományú ezredes: A katonai fegyelemlről II. Új Honvédségi Szemle 2000./10. szám 39. oldal.

A honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 68.§ /1/ bekezdés k és m alpontja.

Uo: 147.§ /1/ bekezdés sorolja fel a fenyítési nemeket

A honvédek jogállásáról szóló 2012.évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 9/2013./VIII.12./ HM rendelet VII: fejezetének a fegyelmi felelőssége című része.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különös jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény.

A szolgálati törvény szerint a munkáltatói jogkört gyakorló személy a fegyelmi jogkört gyakorló. Erre utal a 148, 149, 151, 152 és a 154.§.

A honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 3. alcíme és a hozzá tartozó 3.§.

A fegyelmi vétségnek a bűncselekménytől való elhatárolásához figyelembe vettem a dr. Weltner Andor által alkalmazott modelleket, illetőleg megoldást, amely megjelent a Munkafegyelem című könyvében /8-11.oldal/.

Közgazdasági és Jogi könyvkiadó Bp. 1966.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 4.§ /1/ bekezdése.

Meg kell jegyezni, hogy a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény katona helyett egységesen az állomány tagját említi.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény.

Uo: 1.§ /1/ bekezdés.

Uo: 1.§ /2/ bekezdés.

Uo: 28.§ /2/ bekezdés.

© Kassai László
© Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

Vélemények a katonai jog világából

Kiadó

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság

Székhely

1055 Budapest, Markó u. 27. III. em. 13-18.

Felelős kiadó

Dr. Kádár Pál PhD elnök

Sorozat szerkesztő

Dr. Farkas Ádám PhD. főhadnagy

Honlap

<http://hadijog.hu/vkj>

Email

dradamfarkas@gmail.com

ISSN

2416-1365